

Is Kirac kunst of flauwe grap? Hun 'keeping it real' blijft in ieder geval ongrijpbaar

Door Joke de Wolf · trouw.nl · 5 min

March 31, 2023

[Origineel bekijken](#) 

Dat de Franse schrijver Michel Houellebecq in een rechtszaak verwickeld was omdat het Nederlandse kunstcollectief Kirac pornobeelden van de schrijver wil gebruiken voor een film, verraste veel literatuurliefhebbers. In het kort geding kreeg Kirac dinsdag van de Nederlandse rechter gelijk; Houellebecq legt zich er niet bij neer.

Kirac maakt veel los, maar waarom noemen de leden van dit collectief zichzelf kunstenaars? Wat is er kunst aan *Kirac 27*, een pornofilm met Houellebecq? Of is het allemaal één grote, flauwe grap?

De Franse televisiezenders konden het maar moeilijk geloven. De Nederlandse filmmaker Stefan Ruitenbeek, de man die gefilmd zou hebben hoe Houellebecq seks had met een jonge vrouw, woonde niet in een grachtenpand, maar in een 'banlieue' die sommige Nederlanders konden herkennen als de Bijlmer. Daar was Ruitenbeek bezig met het monteren

van de film. Voor de Franse camera hield hij continu een glas rode wijn in zijn hand, zelfs als hij over straat liep. 'Dit is Franse wijn, goede wijn!', zei hij erbij. Hij nam de Fransen in de maling. Tegelijk zegt hij zijn eigen kunstenaarschap, en dat van Houellebecq, heel serieus te nemen.

Irritatie en woede

Kirac staat voor 'Keeping It Real Art Critics' – kunstcritici die het realistisch houden, vrij vertaald. Ruitenbeek (1982) en zijn vriendin Kate Sinha (1988) richtten het collectief in 2016 op. Ze maken films die aandoen als documentaires, vaak begeleid door licht ironisch commentaar van Ruitenbeek met overdreven galmende stem. In de eerste films gedroegen de twee zich inderdaad als kritische kunstbeschouwers. Ze discussieerden en filosofeerden over tentoonstellingen, geëngageerde kunstenaars en kunstfenomenen, zoals kunstsubsidies en galeriehouders.

Maar al snel riepen ze met hun methode ook irritatie en woede op. De rechtse filosoof Sid Lukkassen meldde zich na een oproep om voor de Kirac-camera seks te hebben met een 'linkse' studente. Hij zei daarmee de polarisatie te willen oplossen, maar toen hij voor de camera werd afgewezen en dat getoond zou worden, probeerde hij de film tegen te houden. Ook die gesprekken kwamen in de uiteindelijke film.

Toen Kirac de van verkrachting en geweldpleging beschuldigde kunstenaar Julian A. bij een presentatie op een paard liet rondparaderen, beschuldigden vrouwen Kirac van het toejuichen van een verkrachtingscultuur. Een film waarin iemand seks heeft met een linkse studente en een van verkrachting beschuldigde kunstenaar op een paard zetten klinken als goedkoop of kinderachtig. Met die verontwaardiging speelt Kirac.

Kunst moet schuren

Sommige mensen geloven dat het inderdaad bij een veel groter kunstidee hoort. Zoals de *patrons*, mensen die maandelijks geld doneren aan Kirac om de films online te kunnen zien. Zij redeneren dat kunst in principe over alles gaat, dus ook over dingen die niet prettig zijn. Kunst moet kunnen schuren, is hun opvatting. En vaak heeft dat schuren met seksuele en ethische grenzen te maken.

Édouard Manet shockeerde in de negentiende eeuw het publiek met een naakte vrouw van vlees en bloed in het schilderij *Le déjeuner sur l'herbe*. Fotograaf Andres Serrano zorgde een eeuw later voor ophef met kunstwerken als *Piss Christ*, waarin hij afbeeldingen van Christus combineerde met urine, bloed en sperma. Vertegenwoordigers van de kerk probeerden galerieën te verbieden zijn werk te tonen.

Ongemak

Maar anders dan Manet en Serrano, die een tastbaar kunstwerk maakten, dat je ook 'gewoon' als mooi beeld kunt zien, maakt Kirac films die je niet makkelijk esthetisch 'mooi' kunt vinden. Het ongemak knalt regelmatig van het scherm. Ongemak waarbij integere, maar verbaal minder sterke of onhandige personen het onderspit delven. Zoals nu gebeurt bij Houellebecq, een kunstenaar die nota bene zélf altijd een spel heeft gespeeld met seksuele taboes, met de waarheid en de grenzen van goed en kwaad.

In een interview in 2021 vertelt Ruitenbeek dat Kirac begon vanuit een abstract idee over kunst. Hij keek naar Rembrandt, Velázquez en Orson Welles en bedacht dat goede kunst iets nieuws moest brengen. Als je nu een schilderij zou maken in de stijl van Degas zou dat geen goed kunstwerk zijn.

Nog meer duidelijkheid biedt de 'Movie talk'-video uit juni 2022. Hierin praten Ruitenbeek en Sinha anderhalf uur over de schrijver Balzac, die de maatschappij in al zijn lelijkheid laat zien. Ze herkennen zich in Balzacs personage Lucien, die weliswaar grote romantische kunstenaarsambities heeft, maar pulpverhalen schrijft om rond te komen.

Sinha ziet een parallel tussen Kirac en Balzac: ook zijzelf zijn betrokken bij de maatschappij en willen zich niet alleen op de culturele wereld richten. Ze willen de realiteit van nu

tonen in plaats van de geïdealiseerde schoonheid. Dat je daarbij mensen provokeert, en dat die provocatie aandacht oplevert, is mooi meegenomen. Maar het is geen doel op zich.

Realityseries die reacties als 'echt' presenteren

Aan dat laatste kan je twijfelen. Want anders dan Manet, Serrano of Houellebecq, die hun eigen fictie maken en daarmee een reactie oproepen, gebruikt Kirac werkelijke reacties en emoties om hun eigen fictie te maken. Sociaal-wetenschapper Linda Duits vergeleek de methode van Kirac in *NRC* met die van realitytelevisie waarbij de makers de deelnemers expres onder druk zetten om reacties te ontlocken en die vervolgens als 'echt' presenteren. Dat veroorzaakt irritatie.

Maar is het wel zo echt? In de laatste Kiracfilm, *Under a Sinking Sun*, is een van de pijnlijkste scènes die waarin kunstenaar Tarik Sadouma op de kunstacademie van Gent het werk van Chris Houben, een wat bedeesde student, met de grond gelijkmaakt ten overstaan van meerdere mensen en de Kirac-camera. In een interview achteraf bleek dat Houben groot fan is van Kirac, en dat hij het collectief persoonlijk had uitgenodigd om hard commentaar te leveren op zijn werk.

Of de kwestie rond Houellebecq in werkelijkheid ook anders in elkaar steekt, is de vraag. Een rechtszaak is wel een stap verder dan een negatieve beoordeling op een kunstacademie. En Sadouma, de kunstenaar die in de Kiracfilms vaak opdook in een rol van sadist en pooier, is vanwege de omgang door Kirac met Houellebecq uit het collectief gestapt. Voor hetzelfde geld is ook dat allemaal onderdeel van het plan van Kirac. 'Keeping it real' is sowieso een omschrijving die het collectief een heel nieuwe invulling heeft gegeven.

Lees ook:

Sterauteur Houellebecq wil zijn lichaam terug: 'Dit is het stomste wat ik ooit gedaan heb'

De Franse schrijver Michel Houellebecq wil niet de geschiedenis ingaan als pornoacteur. Daarom vraagt hij een verbod op een Nederlandse film waarin hij seksueel actief in beeld komt.

Printed with  from Pocket